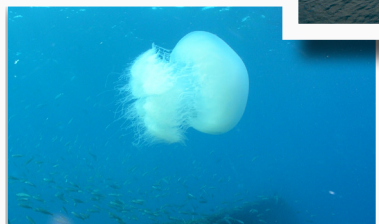
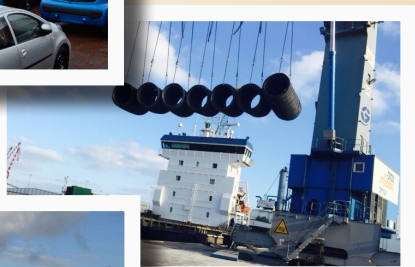

הערכה אסטרטגית ימית רבתי לישראל 2018/19

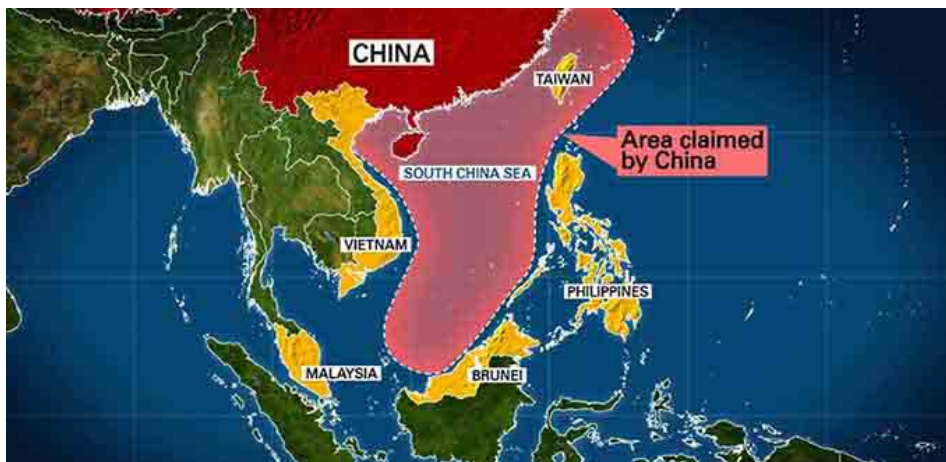
עורך ראשי: פרופ' שאול חורב
עורך והפיק: אהוד גובן

ים סין הדרומי

בני בן ארי

אין ספק בחשיבותו הכלכלית והאסטרטגית של ים סין הדרומי לכל המדינות השוכנות לחופיו ולסחר הימי הבינלאומי. סין, התובעת ריבונות על מרבית שטחו, על פי מפת "תשעת המקפים"¹, עוסקת מאז 2013 בקביעת עובדות לריבונותה על ידי בניית שבעה איים מלאכותיים על בסיס שרטונות ודיונות חול ימיות וחימושם, חלקם במרחק אלפי קילומטרים מחופי סין.

איור 1 – תחום קו תשעת המקפים – דרישת סין לריבונות בים סין הדרומי²

במסגרת השיחות והדיונים עם המדינות השונות, בעיקר הפיליפינים ווייטנאם, הצליחה סין לשנות את התנגדותן באופן מוחלט כמעט, וזאת על ידי חתימת הסכמים לשיתופי פעולה וסיוע כלכלי. וכמו שאמר נשיא הפיליפינים, ששינה את עמדותיו מספר פעמים, שהוא לא יצא למלחמה עם סין,^{3,4} ובינואר 2018 הכריז: "נושאי יעילות סיורי הריבונות הם בעיה

1 Wai Fu, 2015, How the Eleven-Dash Line Became a Nine-Dash Line, <https://www.rfa.org/english/commentaries/line-07162015121333.html>

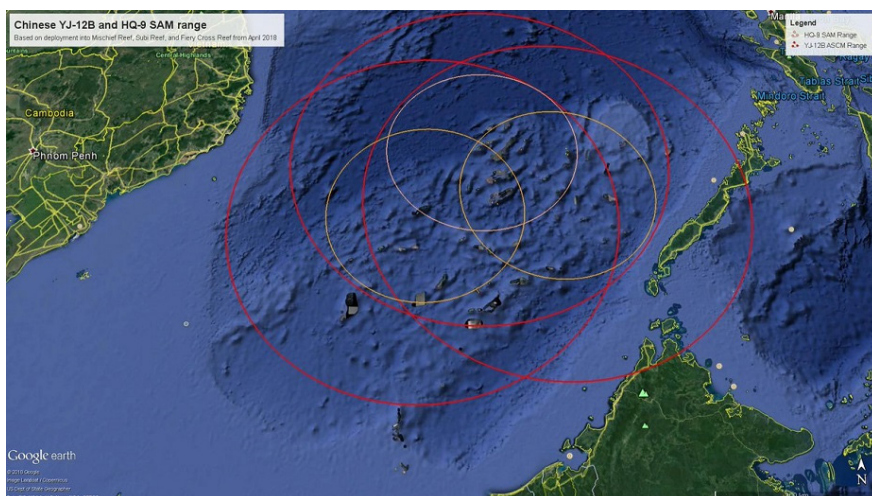
2 Todd Crowell, August 2015, Anadolu Agency, all you need to know about the South China Sea dispute, <https://www.aa.com.tr/en/politics/all-you-need-to-know-about-the-south-china-sea-dispute/19877#>

3 Genalyn Kabilig, July 5, 2018, Manila Bulletin, Duterte says: No war with China; perhaps in year 4001, <https://news.mb.com.ph/2018/07/05/duterte-says-no-war-with-china-perhaps-in-year-4001>

4 Alexis Romero, The Philippine Star, June 19, 2018, Duterte wants China out of West Philippine Sea, but no war, <https://www.philstar.com/headlines/2018/06/19/1825891/duterte-wants-china-out-west-philippine-sea-no-war#xhTot83PvzZJwlyW.99>

אמריקנית בלבד מאחר שלפיליפינים יש טקטיקות אחרות לניהול הסכסוך ולעיסוק בנושא עם סין.⁵

כבר בסוף 2017 היו עדויות ברורות לכך שהאיים המלאכותיים הם למעשה מוצבים צבאיים שבהם מסלולי נחיתה ובסיסים ימיים, ועליהם מותקנות מערכות גילוי, מערכות לוחמה אלקטרונית (ל"א) לחסימה, מערכות טילים נגד מטוסים (נ"מ), טילי שיוט נגד אוניות, ומערכות שליטה ובקרה (שו"ב), שאינן מיועדות לתמיכה בבטיחות שיט אזרחי או מתן מחסה נגד פגעי מזג אוויר לספינות דיג. עובדות אלו לא מנעו מסין להמשיך ולהכניש את האופי הצבאי של האיים, עד שלב מסוים שבו "הודו" ברמיזה, במתן תשובות חצי רשמיות, שאכן האיים המלאכותיים וצידום הם למטרות צבאיות.^{7,6}

איור 2: מוצבים צבאיים סיניים על איים מלאכותיים בים סין הדרומי, וטווחי הטילים נגד כלי שיט (אדום) ונגד מטוסים (צהוב). מקור: Google Earth image via twitter user Dr. Malcom Davis.⁸

5 By Ankit Panda, The Diplomat, January 23, 2018, Manila's Disappointing Reaction to the US FONOP Near Scarborough Shoal, <https://thediplomat.com/2018/01/manilas-disappointing-reaction-to-the-us-fonop-near-scarborough-shoal/?allpages=yes&print=yes>

6 Steven Stashwick, January 25, 2018, The Diplomat, China Signaling it May Finally 'Militarize' the South China Sea Officially, <https://thediplomat.com/2018/01/china-signaling-it-may-finally-militarize-the-south-china-sea-officially>

7 Steven Stashwick, June 14 2018, China's New Missiles in the Spratlys May be a Turning Point, <https://thediplomat.com/2018/06/chinas-new-missiles-in-the-spratlys-may-be-a-turning-point>

8 Navy Recognition, 4 May 2018, China Deploys YJ-12B and HQ-9B Missiles on South China Sea Islands, <http://www.navyrecognition.com/index.php/news/defence-news/2018/may-2018-navy-naval-defense-news/6190-china-deploys-yj-12b-and-hq-9b-missiles-on-south-china-sea-islands.html>

נקודת המפנה לגבי הבנת המצב האמיתי באיים שגרמה להגברת תדירות ביצוע סיורי חופש שיט הייתה בתחילת 2018, עם גילוי ההוכחות, שאכן האיים כוללים לא רק תשתיות אלא גם מערכות נשק ארוכות טווח, המוגדרות גם כמערכות התקפיות (טילי שיט YJ12B נגד כלי שיט לטווחים של עד 250 מייל, וטילי נ"מ HQ9B לטווח 100 מייל).⁹ הבנת המצב כעובדה מוגמרת (a fait accompli) הביאה את ציי בריטניה וצרפת להשתתף בסיורי חופש השיט ואת המדינות האחרות באזור, בעיקר וייטנאם, לתגבר במערכות נשק את האיים שלהן.¹⁰ כמו כן הכריזה ארה"ב על הקשחת מדיניותה באזור ואיימה לנקוט אמצעים נוספים נגד סין, וביטלה את הזמנת סין לתרגיל הימי הפאסיפי הגדול RIMPAC,¹¹ ובמקומה הוזמנה טיוואן, מעשה שפגע תדמיתית בצי הסיני. "כתגובה" שגריתית ממשיכות ארצות הברית ומדינות אחרות לקרוא לסין לפרק מיידית את המערכות הצבאיות שהתקינו באיים המלאכותיים, וזאת על מנת להפחית את המתחוות באזור. מובן שאין כל אזכור לגבי עצם בניית האיים והכרזתם כטריטוריה סינית. זאת אכן עובדה מוגמרת.^{12,13,14}

סין גם ניהלה בהתאם את הדיפלומטיה מול ASEAN,¹⁵ הרואה עצמה גורם משפיע וקובע בים סין הדרומי, מעמד שהוכח כאשליה מושלמת. הצהרות וניסיונות ASEAN להגיע לפיתרון הסכסוך בדרכים דיפלומטיות נמשכים מאז 1995, שנים רבות לפני שסין פעלה באגרסיביות ויצרה עובדות בשטח. זאת בתהליך ארוך וכמעט חסר התוצאות של התנהלות דיונים בעצלתיים, תוך כדי אי-הסכמות ליצירת הצהרות ומסמכים (DOC – Declaration of Conduct)¹⁶ והסכם מחייב בנושא כללי התנהגות בים סין הדרומי, שאמורים לפתור

ibid 9

Naval Today, 6 June 2018, France, UK announce South China Sea freedom of- 10
navigation-operations, <https://navaltoday.com/2018/06/06/france-uk-announce-south-china-sea>

Megan Eckstein, May 23 2018, USNI News, China Disinvited from Participating in 2018 11
RIMPAC Exercise, <https://news.usni.org/2018/05/23/china-disinvited-participating-2018-rimpac-exercise>

Ankit Panda, June 05 2018, The Diplomat, the 2018 Shangri-La Dialogue: Probing the 12
'Indo-Pacific' and Deterring the Fait Accompli, <https://thediplomat.com/2018/06/the-2018-shangri-la-dialogue-probing-the-indo-pacific-and-deterring-the-fait-accompli>

Minnie Chan, 03 June, 2018, South China Morning Post, China is putting troops, weapons 13
on South China Sea islands, and has every right to do so, PLA official says

Asia Times, 6 February 2018, The National Interest, China Has Nearly Conquered the South 14
China Sea, <https://nationalinterest.org/print/blog/the-buzz/china-has-nearly-conquered-the-south-china-sea-24371>

Association of Southeast Asian Nations 15

<https://thediplomat.com/2018/07/asean-and-china-set-to-agree-on-single-draft-south-china-sea-code-of-conduct> 16

מחלוקות ולהגדיר התנהגויות מתאימות בתחומים שונים (COC – Code of Conduct).¹⁷ סין סירבה להגדרה שההסכם יהיה מחייב, והמשך הדיונים נדחה לשנים הבאות.

איור 3: מערכות אלקטרוניות באי Mischief Reef¹⁸ ובאי Woody Island¹⁹

מאז סוף ספטמבר 2017 נעשה ניסיון על ידי סין לשנות את בסיס המשא ומתן הדיפלומטי על ידי החלפת "קו תשעת המקפים" בנימוקים לדרישת הריבונות, במונחים גאוגרפיים חוקיים מתוך חוק הים 1982. בעזרת מונחים אלו תובעת סין ריבונות רק על ארבע קבוצות איים במרחבי ים סין הדרומי. גישה חדשה זאת נקראת "ארבעת ה-Sha" עקב המילה Sha (בסינית שרטון חול) המופיעה בשמות האיים.^{20,21}

באפריל 2018 פורסם שסין שוקלת להוסיף ממד חדש לתביעותיה הריבוניות על ידי שינוי מפת "קו תשעת המקפים", ולחבר אותם בקו רציף, בהתבסס על מפה משנת 1951, בצפייה שקו רציף ימנע את הטענות כאילו "קו המקפים" אינו מגדיר בבירור את השטח הכלול בו.²²

ibid 17

Next big Future, July 22, 2018 <https://www.nextbigfuture.com/2018/07/usa-should-build-artificial-island-bases-for-allies-in-the-age-of-hypersonic-missiles.html> 18

China Builds Military Power In The South China Sea, <https://www.ainonline.com/aviation-news/defense/2018-02-06/china-builds-military-power-south-china-sea> 19

The South China Sea and China's "Four Sha" Claim: New Legal Theory, Same Bad Argument, 20
By Julian Ku, Chris Mirasola Monday, September 25, 2017, <https://www.lawfareblog.com/south-china-sea-and-chinas-four-sha-claim-new-legal-theory-same-bad-argument>

Beijing Adopts New Tactic for S. China Sea Claims 'Four Sha' island groups replace illegal 9-Dash Line, <http://www.imoa.ph/beijing-adopts-new-tactic-s-china-sea-claims-four-sha-island-groups-replace-illegal-9-dash-line> 21

China's claims in South China Sea 'proposed by continuous boundary for the first time', <https://www.scmp.com/news/china/society/article/2141323/chinas-claims-south-china-sea-proposed-continuous-boundary-first> 22

סיכום ומסקנות

ניתן לשאול שתי שאלות חשובות שלא נענו במלואן על ידי חוקרים ופרשנים העוסקים בנושא: כיצד הצליחה סין להגיע לשליטה גאואסטרטגית בים סין הדרומי למרות פסק הדין ומחאות עולמיות? מה הסיבות למימוש השליטה על מרבית שטחו של ים סין הדרומי?

התשובה לשאלה הראשונה ניתנת להסבר ומבוססת על צורת ההתנהלות של סין בנושא. התנהגות אסרטיבית ואגרסיבית בהתאם לתרבות ולהיסטוריה הסינית במשך אלפי שנים: הפגנת כוח במהלך ביצוע ההשתלטות, כולל התנגשויות צבאיות ברמת עצימות נמוכה יחסית; התעלמות מוחלטת מאיומים ודעות מנוגדות; שימוש בכללי משא ומתן "אופייניים" מהם התעלמו יריבותיה בנושא ובעיקר ארצות הברית, הכוללים הפרדה בין הגורמים המתנגדים ומו"מ פרטני; "שקרים מנומסים" ואי-אמירת אמת באופן רצוף; קניית עמדות ודעות של חלק מהמדינות החלשות המעורבות בכסף ובצורת הבטחות לתמיכה בכלכלה ופרויקטי ענק; הסכמי סחר והלוואות; שימוש בטקטיקות ואסטרטגיות בלתי מוכרות, כגון "המיליציה הימית"; משיכת זמן ודחיית דיונים והחלטות בדבר הרחבת והשבחת הצי במספר כלי השיט ובטכנולוגיות מתקדמות להגברת יכולת מבצעיות וביטחון עצמי.

התשובה לשאלה השנייה מורכבת יותר, וכוללת שיקולים פוליטיים פנימיים; מעמד המפלגה הקומוניסטית הסינית ומדיניות הנשיא Xi לביטול "מאה שנות השפלה" והחזרת סין למעמדה הקיסרי,^{24,23} ושמירה על מעמד המפלגה. מערכות הגילוי וטווחי הטילים המותקנים על האיים/בסיסים בתוספת מסלולי ההמראה, הפכו את ים סין הדרומי לנקודת משנק – Chock Point (הגדולה גאוגרפית מכל נקודת משנק אחרת ברחבי העולם – ראה איור 2), ולאפשר לה שליטה בנתיבי הספנות ונתיבי התעופה בים סין הדרומי. האיים הם חלק מתוכנית "One Road – One Belt". בה בעת כל אזורי הדיג, החשוב מאוד לכלכלת סין, נמצאים בשליטה וניהול, כולל היכולת לממש הפסקת דיג עונתית כפי שסין מבצעת מזה שנים רבות.

הפיכת האזור למערך צבאי כחלק מתוכנית "דרך המשי הימית" ו"שרשרת הפנינים" (נמלים בשליטה סינית לאורך נתיבי הספנות מסין לאירופה – חלקם בסיסים צבאיים), הופכת גם את האיים החמושים למערכי A2/AD – Anti Access/Area Denial. ספק אם איים אלו

23 How past humiliation acts as a motivator in China, Clifford Coonan, <https://www.irishtimes.com/culture/books/how-past-humiliation-acts-as-a-motivator-in-china-1.3041009>

24 How China's History Shapes, and Warps, its Policies Today, For Beijing, the past is exceptionally useful, and usefully exceptional; By Howard W. French, Ian Johnson, Jeremiah Jenne, Pamela Kyle Crossley, Robert A. Kapp, Tobie Meyer-Fong | March 22, 2017, <https://foreignpolicy.com/2017/03/22/how-chinas-history-shapes-its-foreign-policy-empire-humiliation>

יעמדו בתקיפה של מטח אחד או שניים של טילי שיוט, אבל קיומם ומקומם מאפשרים לסין עמדה מובילה גם בסכסוכים הקיימים, ואלה שיבואו בתחומי ניצול משאבי הטבע – גז, נפט ומחצבים.

נושא חלוקת ניצול אוצרות הטבע ומדיניות הדיג יהיו כנראה הנושאים העיקרים שבהם ניתן יהיה להגיע להסדר במשא ומתן דיפלומטי.

ספק רב אם הסינים יסכימו לפרק את חימוש האיים, להרוס את המבנים והתשתיות, או לשנות את "אופיים הגאוגרפי" על ידי החזרת חולות הייבוש לים... המצב כפי שהוא נראה הוא בלתי הפיך. עוד זמן רב יעבור עד שתושג הסכמה עם ASEAN, אם בכלל, לגבי קוד ההתנהגות (COC). פרויקטים כלכליים והסכמים פוליטיים, כולל יוזמת דרך המשי הימית ימשיכו להיות אמצעים בידי הסינים לזכות בתמיכת מדינות האזורים הקרובים והרחוקים.

"חופש השיט" המסחרי יישמר ללא ספק. בהיות ארה"ב עסוקה בדיונים מול קוריאה הצפונית, ימשיך צי ארה"ב רק בסיוורים וטיסות FONOP²⁵ והסינים ימשיכו במחאות דיפלומטיות. מצב זה יכול להשתנות באחת עקב טעות בהתנהלות טייס מטוס קרב או מפקד כלי שיט אמריקנים, בעודם מבצעים את הסיוורים וטיסות חופש השיט והמרחב האווירי, או עם שינוי כללי של מדיניות של ארה"ב באזור. והעולם כמנהגו נוהג...